

PSALMI POSVEĆENJA HRAMA

O. Ivan Štambuk O.F.M.

SUMMARIUM: Isti Psalmi compositi sunt occasione dedicationis tabernaculi Dei in monte Sion aut templi Salomonici. Nonnulli ex e's tractant de ipso facto dedicationis, alii vero de veritatibus ordinis religiosi int'ime cum facto dedicationis connexis. Omnes tamen historicas notas prae se ferunt nec continent solam abstractam ideam cultus Deo praestandi.

Hoc praecipue ex ipsa analysi Psalmorum demonstrari potest, unde in examen sumo Ps. 67(63), qui est praecipuus inter Psalmos de facto dedicationis tractantes, et praecipuus ideo habendus est etiam inter Psalmos cultum Dei propugnantes, unde et principalior totius Psalterij haberi potest. Versio Psalmi in linguam Croaticam est ex textu primigenio prout ipsum LXX Interpretes necnon et s. Hieronymus intellexerunt. Commentarius vero est juxta mentem poeticam Psalmistae, quam auctor sibi de ipso Psalmo efformavit ex ipsa comprehensione textus nuper exposita rite intellecta et ex mente commentatorum catholicorum veterum necnon recentium.

U ovu grupu spadaju Psalmi, koji su sastavljeni prigodom posvećenja šatora na brdu Sionu ili Salamonovog hrama, te pjevaju o tom znamenitom obredu nastojeći da nam predoče svu njegovu važnost kao i njegovo pravo značenje. Sa značenjem posvećenja usko su povezane i mnoge druge istine, koje nadahnuti pisci dozivlju u pamet vjernim Israelcima u svojim Psalmima uprav tom prigodom, tako da možemo kazati, da su i oni sastavljeni s ciljem da proslave i uzveličaju sami obred posvećenja.

Prema tome imamo dvije vrsti Psalama posvećenja: one, naime, koji pjevaju o samom obredu posvećenja; i one, koji pjevaju o vjerskim istinama što ih spomenuti obred dozivlje u pamet nadahnutom piscu a koje on saopćava svome narodu.¹

1. U novije vrijeme mnogi autori iz protestantskog tabora (Sigmund Mowinckel, Hook, Widenor Johnson, Weiser) oslanjajući se na svoje teorije o mogućnosti da su svi Psalmi sastavljeni tek nakon Babilonskog sužanjstva i o samom mitskom i ritualnom značenju Psalama, nastoje da mnogim od spomenutih Psalama dadu samo neko apstraktno značenje oduzimajući im svaki dodir s povjesnom stvarnošću; te na temelju toga stvaraju teoriju o nekom blagdanu Nove Godine, kojom bi se prigodom slavila Uspomena Uspostavljanja nekadašnjeg Israelskog kraljevstva pod Davidom i Salamonom.

Današnji uvaženi katolički tumačitelji Psalama (Castellino, Podechard, Tournai i dr.), u dvoumici su pred dokazima protestantskih stručnjaka, jako kolebaju u hronologiji Psalama i odstupaju od nekadašnjeg tradicionalnog mišljenja o vremenu kad su sastavljeni razni Psalmi. Doduše odbacuju simbolično značenje Psalama sastavljenih za blagdan Uspomene Uspostavljanja Israelskog kraljevstva na Novu Godinu, ali su zato znatno rezervirani u određivanju pravog sadržaja spomenutih Psalama. (Vidi L'Ami du Clergé, 31. I. 1963. str. 65—67.)

Ovo sam samo nuzgredno spomenuo, jer se ne mislim pozabaviti s ovim. Za me neslovi Psalama imaju svoju povjesnu vrijednost kao i za najnovijeg i jednog od najspremnijih protestantskih tumačitelja Psalama, Joakima Krausa (Psalmes, Neukirchen. I. sv. XIX-XX, 1962.), a sama savjesna analiza Psalama bit će u stanju da dokaže povezanost ovih Psalama s povijesnim zgodama i na taj način odgovori proizvoljnim pretpostavkama, koje se ne zasnivaju na realnim činjenicama.

Započet ćemo sa Ps. 67-68² — Prevod je sa židovskog originala, kako se ovaj daje shvatiti prema prevodu Sedamdesetorice i prevodu sv. Jeronima izravno sa Židovskog teksta. Dakako da sam se obazirao i na naše hrvatske prevoditelje Škarića, Vlašića i Šarića, pa i Daničića.

Smisao sadržaja Psalma je prikazan onako kako sam ga sam mogao shvatiti prema samome tekstu i prema spomenutim prevodima, a i prema starijim i novijim katoličkim tumačiteljima Psalama, koji su mi pomogli da ih mogu ispravno i dovoljno shvatiti.

Broj stihova u prevodu odgovara broju stihova u originalu, ali je podjela na stihove i polustihove provedena prema smislu paralelizma ideja prema tome kako mi je izgledalo ispravnije i shodnije.

Psalam 67-68.

NASLOV:

Pobjedniku. Davidov. Vokalna pjesma i pjesma uz glazbala.

I naši i strani prevoditelji redovito prevode: »Voditelju zbora«, mjesto »Pobjedniku«. Ja sam se poveo za sv. Jeronimom te sam Hebr. riječ lamenna-sea(h) preveo sa »Pobjedniku«. Sed. prevode sa »in finem«, konačno. Oslanjajući se na ova dva prevoda držim da riječ menassea(h) prema mišljenju onih koji su postavili naslove Psalmima, označuje sadržaj Psalma. Psalmista, naime, iznosi, da je Gospodin bio zazvan u nevolji, o d a z v a o se i konačno pri tekao u pomoć, te je Psalam pjesma zahvalnica Pomoćniku i stvarnom Pobjedniku, Bogu.

»Davidov« je povijesna oznaka, a označuje auktora Psalma, Davida.

»Vokalna pjesma« (Hebr. šir), i »Pjesma uz glazbala« (Hebr. mizmor) je liturgijska oznaka, označuje kako se je Psalam imao pjevati, da li od samih hramskih pjevača uz pomoć svirača (mizmor), ili s učešćem svega puka (šir).

Kako se vidi, iz samog naslova ne možemo odrediti ništa poblize o zgodi, kojom je spjevan ovaj Psalam, a ni o samom sadržaju. Nikakvo čudo onda da svaki tumačitelj predlaže svoju zamisao o pravom sadržaju i o povijesnoj zgodi, a rijetko je tko zadovoljan sa svojim vlastitim prijedlogom, jer se prema mišljenju svih tumačitelja radi o najtežem Psalmu čitavog Psaltira.

2. Iznosim pred sud svoje braće svećenika ovaj Psalam, da mi kažu da li sam u prevodu i u tumačenju sam tekst dovoljno razjasnio i opravdao, tako da čitalac može uočiti njegovu logičnu povezanost; i da li sam u dovoljnoj mjeri naglasio smisao samoga Psalma, tako da je čitalac u mogućnosti da shvati ispravno i cjelovito religioznu pjesničku Psalmistovu zamisao.

Izabrao sam upravo ovaj Psalam, jer je najvažniji u grupi Psalama, koji govore o posvećenju šatora ili hrama Božjega, a to znači da je najvažniji od svih Psalama, koji obrađuju izravno štovanje prema Bogu, a po tom i najglavniji cijeloga Psaltira. On je usput i najveći križ svih tumačitelja Psalama, pa je zato i najpodesniji da se upravo na njemu položi ispit sposobnosti.

Bude li sud braće svećenika povoljan i dale li Bog vremena i mogućnosti obraditi ću na isti način i druge Psalme, i posebno ću ih izdati.

Mislim da čitateljima »Bogoslovske Smotre« ne će izgledati suvišan prikaz ovoga Psalma, jer se oni uglavnom sastoje od svećenika, koji svakog dana mole svoj časoslov i koji zato nužno moraju posjedovati dovoljnu spoznaju ove službene molitve sv. Crkve. Nije uvijek moguće imati pri ruci dobre tumače pa će im »Bogoslovska Smotra« ovim pružiti bar jednu malu pomoć.

U tu svrhu mislim iznijeti na ovim stranicama po još nekoji teži Psalam, a od drugih samo teža, skoro neshvatljiva mjesta.

Nisam ni ja našao ništa zadovoljavajuće kod ostalih auktora, pa zato predlažem svoju vlastitu zamisao (konceptiju).

Psalam je spjevan onom prigodom, kad je David uz veliko slavlje prenio kovčeg zavjetni iz kuće Obedemove u šator, koji je on dao sagraditi na brdu Sionu, kako se pripovijeda u II. Knj. Sam. gl. 6., i u I. Knj. Dnev. gl. 15. — Da shvatimo pravilno pjesničku zamisao Psalmiste moramo dozvoti u pamet, da je Josua uglavnom osvojio obećanu zemlju, ali nije potpuno dovršio njezino osvajanje. Ostalo je dosta neprijateljskih uporišta, koja su zadavala dosta brige a i dosta smetnje Izraelcima za punih 200 godina, tj. za čitavo vrijeme vladanja Sudaca. David je osvojio zadnje neprijateljsko uporište u Palestini, neosvojivu tvrđavu Jebuseja na brdu Sionu. Time je Palestina postala isključivom postojbinom Izraelaca i ispunilo se je obećanje Božje zadano Abrahamu, da će njemu i njegovom potomstvu dati Palestinu u vječiti posjed i baštinu.

Psalmista je u ovom Psalmu imao u vidu onaj čas, kad je Bog, prisutan u kovčegu zavjetnome, zauzeo svoje mjesto na gori Sionu, da tu na vijeke boravi među svojim pukom u zemlji, koju je On sam Sebi odredio i pripravo. Psalmista zato spominje sve glavne zgrade Izraelskog naroda od izlaska iz Egipta pa sve do osvajanja Jebusejske tvrđave, jer je sve to u stvari pripravljalno svečani čas konačnog Gospodinovog ustoličenja na brdu Sionu.

Zatim opisuje slavlje tog svečanog časa; i napokon se moli Gospodinu da obrani ubuduće stečeno kraljevstvo svoga naroda od napadaja njegovih neprijatelja. Uz to pozivlje narod, da zahvali Gospodinu na svemu, što je za nj učinio, da sa slavljem ustoliči Gospodina usred svoje zemlje i da Njemu povjeri svoju budućnost, stavljajući sve svoje pouzdanje u Nj. Ova će zamisao postati mnogo jasnija iz same analize Psalmata.

St. 2—4.

2. *»Neka se podigne Bog i neka se rasprše njegovi neprijatelji, i neka bježe njegovi protivnici pred Njim.«*
3. *»Kao što nestaje dima neka nestane njih, kao što se otapa vosak od topline vatre neka izginu bezbožnici od prisutnosti Božje!«*
4. *»A pravednici neka se vesele i neka radosno poigravaju pred Bogom, i neka uživaju veseleći se.«*

FILOLOSKE BILJEŠKE

»Neka se podigne Bog, neka bježe itd.« Psalmista se pozivlje na molitvu, koju je izgovarao Mojsije svaki put kad bi se Izraelci ponovno stavljali na put. On bi tada stao pred kovčegom i rekao: »Digni se, Gospodine, i neka se rasprše neprijatelji tvoji, i neka bježe tvoji protivnici pred Tobom!« (IV. Knj. Moj., 10., 35). U ovoj je molitvi upotrebljen imperativ, pa se stoga i kod Psalmiste oblik *yaqum* (plene pro defective scriptum!) kao i ostali glagoli uzeti kao jussivi, tj. kao zapovjedni načini izraženi s konjunktivom.

»Njegovi protivnici«. Obično se hebr. riječ *mesenayu* prevodi sa »mrziteljima«. Ali korijen sana ne znači samo mrziti, već i ne htjeti, ne voljeti. Ovdje ta riječ označuje one narode, koji nijesu htjeli primiti Yahvé-a i njegov narod na miroljubivi način.

»Kao što se otapa vosak od topline vatre neka izginu Bezbožnici od prisutnosti Božje!« U Psalmima se Bog često prikazuje opkoljen vatrom, koja sažiže oko Njega sve njegove protivnike. U ovom stihu to nije izričito spomenuto, ali se ima podrazumjeti, da se shvati točno misao Psalmiste. — Bez

božnici nisu u pravom smislu oni, koji ne vjeruju u Boga, već oni, koji ne priznaju jedinoga pravoga Boga i ne pokoravaju Mu se.

»A pravednici neka se vesele... i neka uživaju...« Pravednici su ovdje oni, koji se iskreno klanjaju pravome Bogu i priznaju Njega Jedinoga. — Nakon pobjede Israelci bi prikazivali Bogu žrtve zahvalnice, iza kojih bi svečano i veselo gozbovali. Ovu je ideju Psalmista htio izraziti raznim glagolima: neka se vesele, neka poigravaju, neka uživaju. Zato su Sed. izrazili vjerno misao Psalmiste prevevši prvi glagol yismehu, neka se vtesele, sa »neka gozbuju«.

TUMAČENJE

U ovim prvim stihovima, kako se vidi, Psalmista je samo pjesnički proširo obrazac Mojsijeve Molitve. A i nakanu mu nije teško pogoditi: kad se je Bog pojavio raspršili su se svi neprijateljski narodi kroz pustinju a naročito u obećanoj zemlji, odakle ih je potpuno nestalo. Dakako da je to bilo uslijed nesavladive moći Božje, nazvane spomenutom molitvom. Ovu istinu Psalmista uprav hoće da dozove Israelcima u pamet.

St. 5—6.

5. »Pjevajte Bogu, uz glazbala neka odjekuje njegovo ime, s pljeskanjem popratiti put Onome, koji se na svojim bojnim kolima vozi kroz pustinju, a koji se Yahwé-om nazivlje, 6. poigravajte pred Njim, pred Ocem sirota i Braniteljem udovica.«

FILOLOSKE BILJESKE

»Uz glazbala neka odjekuje njegovo ime«. Hebr. je zammeru šemo, doslovno: pjevajte i svirajte njegovu imenu.

»S pljeskanjem popratite put Onome, koji se na svojim bojnim kolima vozi kroz pustinju.« U hebr. tekstu imamo: sollu, doslovno: pravite nasip. Sv. Jeronim je preveo sa: »Praepava viam«. Ne bih rekao da se ima uzeti u istom smislu kao i u Evanđelju: »Pripravite put Gospodnji. »U Evanđelju je jasan smisao ovih riječi: u iščekivanju da dođe Gospodin počnite Mu već pripravljati put. A i tekst Isaije, koji citira sv. Ivan Krstitelj, ima sasvim drugi izraz: pannu derek Yahwé (Is. 40,30). U istom citatu kaže se dalje: »Poravnite staze njegove«. Na mjesto »staze« nalazi se u hebr. tekstu mesillah od istog korijena kao i sollu, a označuje put, koji se izgrađuje nasipanjem, kako to i zahtijeva put, koji se radi kroz pustoš. I zato se u istom citatu kao i u tekstu Isaije odmah nadodaje: »Svaka će se dolina ispuniti...« — Doduše moglo bi se i u ovom stihu primijeniti ovo isto značenje: napravite nasipanjem put Božanskom ratniku, da može projuriti što brže svojim kolima kroz pustinju. Ali u stihu gdje se govori o pjevanju sviranju i poigravanju to se značenje slabo slaže. Zato sam ono »sollu«, popravite nasip, uzeo u prenesenom smislu kao da se oko Boga, koji se nakon tolikih pobjeda u pustinji i kod osvajanja obećane zemlje pojavljuje kao silni i pobjedonosni ratnik, gomila silno mnoštvo oduševljenog naroda, koji pravi kao dva nasipa (špalira) između kojih prolaze Božja bojna kola.³ Pjevanje, sviranje, poigravanje i oduševljeno pljeskanje izrazuju zorno osjećaje hvale i zahvalnosti moći Božjoj, koja je izvojštila Israelcima nakon tolikih napora konačnu i stalnu pobjedu.

3. Mislim da se i prevod sv. Jeronima: »Parate viam«, kao i prevod Sed. »iter facite« ima shvatiti u istom smislu. Oni imaju u vidu sakupljeni narod na brdu Sionu u času kad je stigao kovčeg zavjetni u svečanoj povorci, te si predstavljaju Psalmistu kako govori narodu: »Raširite se da između vaših redova može proći Yahwé s lni ratnik.

»Onome, koji se vozi na svojim bojnim kolima.« U hrb. tekstu je: rokeb, što označuje jahati ili voziti se kolima (ascendere equum aut currum). Kako se pak ovdje radi o ratnim pothvatima mislim da je potpuno opravdan prevod o vožnji na bojnim kolima.

»Pred Ocem siročadi i Braniteljem udovica.« I ove riječi mislim da se imaju razumjeti u prenesenom smislu. Udovice i siročad jesu Israelci, koji su bili bez oružja nasuprot borbenim i dobro opremljenim protivnicima. I u drugim Psalmima se spominje Israel kao siromah i ubog pred naoružanim neprijateljima.

St. 6b—7.

6b. *Bog se nalazi u svome svetom prebivalištu; 7. Bog poklanja stan bezkućnicima: pokazuje moć izbavljajući zasužnjene, a samo oni, koji ne htjedoše vjerovati, nađoše grob u pustinji.*«

FILOLOŠKE BILJEŠKE

»Nađoše grob«. Hebr. doslovno: stanuju. Budući pak da se o nekom obitavanju naroda u pustinji ne može govoriti, jasno je da se radi o Israelcima, koji su umrli u pustinji i tu ostali pokopani. Sed. su dobro pogodili misao Psalmiste kad su preveli: »Qui habitant in sepulchris.«

TUMAČENJE

Psalmista završava svoj uvod, u kojem je spomenuo općenito Yahvé-ovu cjelokupnu pobjedu, iznoseći plod same pobjede: i Sebi i svome narodu Bog je priskrbio stalno boravište i domovinu. On je izveo iz Egipta Israelski narod, koji je kao rob služio Egipćanima i bio mnogo slabiji od njih, ali ih je Božjom moći nadvladao. Tako je kasnije kroz pustinju i u obećanoj zemlji porazio mnoge i jake kraljeve s njihovim narodima ma da je bio skoro goloruk, tj. bez oružja. — Bog je ispunio svoje obećanje prema svome narodu, jer ga je on doveo do obećane zemlje i tu ga je smjestio. Sto mnogi nijesu došli do Palestine nije manjak moći Božje već njihova vlastita krivnja.

St. 8—11.

8. *»Bože, kad si se stavio na čelo svome narodu, kad si prolazio pustinjom, 9. zemlja se je tresla a nebesa su se okapljala pred Tobom, Bože; pred Bogom, Bogom Israelovim! (To bijaše kod Sinaja.)«*

10. *»Blagoslovljenu kišu si podigao, Bože; svoju si iznemoglu baštinu učvrstio, 11. ljubeznost tvoja je pripravila životinje, koje se tu nađoše.»*

FILOLOŠKE BILJEŠKE

»A nebesa su se okapljala«. Zemlja se je tresla, tj. kao da je drhtala od straha, a nebesa su se u smrtnoj stravi znojila od muke. Zbilja nedostiživim pjesničkim izrazom ovdje je prikazana strahovita moć Božja!

»Blagoslovljenu kišu si podigao, Bože!« — »Podigao si.« Tako doslovno i sv. Jeronim: »Elevasti«. Glagol tanif znači pokretati, uzbibati, a njime kao da je Psalmista htio prikazati Gospodina kako pobuđuje i stvara kišu, koja se u svojim elementima već nalazi u zraku. Ovdje se radi o mani, koja je Israelcima padala poput kiše u pustinji.

»Koje se tu nađoše.« Doslovno: koje su tu boravile. Ali prepelice, o kojima je govor, nisu stalno boravile u pustinji, već ih je Bog prigodom dolaska

Israelskog naroda tu skupio, i za kratko vrijeme su ostale tu, što se sve ukratko da izraziti sa našim: nađoše se tu. Ovdje »bah« nije nikakva zamjenica već prilog, koje si latinski može izraziti sa: in eo, ili in ea, na tom mjestu ili tom prigodom.

TUMAČENJE

Ovim je retcima ukratko opisan put Israelskog naroda kroz pustinju, i spomenuta su nekoja čudesa, koja je Bog tada učinio za svoj narod.

St. 12—15.

12. »Gospodin će saopćiti riječi slaviteljicama⁴ silnih junačkih pothvata: 13. Kraljevi s brojnim vojskama sklopili su savez, sklopili su savez, a krasotiče po kraljevskim palačama već dijelile plijen.«

14. »da li ne ćete mirno spavati u granicama dvaju obala?« »Bit ćete kao golubica s posrebrenim krilima i zatiljkom lagano pozlaćenim«. 15. Kad je Sve-silni podijeli baštine kraljeva postala je bjelja od snijega na Selmonu!«

FILOLOSKE BILJEŠKE

»Silnih junačkih pothvata«. Doslovno: »Silnog junaštva.« Sv. Jeronim prevodi: »Fortitudinis plurimae.« Ovdje je pjesnički stavljen abstrakt za konkret.

»Sklopili su savez«. Tako sv. Jeronim, koji prevodi: »Foederabuntur«, od korijena yadad; dok današnji egzegete misle da se tu radi o korijenu nadad, bježati.

»A krasotice po kraljevskim palačama«. Doslovno: »Ures kuće«.

»Da li ćete mirno spavati u granicama dvaju obala?« Sa sv. Jeronimom, koji prevodi: »Inter medios terminos«; i sa Sed., koji prevode: »Inter medios cleros«, pored dodijeljenih dijelova, zaključio sam da se u izvorniku, kojim su se oni služili, nalazi sefataim, obe usne ili dvije obale; a ne šefataim, torovi, kao što ima današnji masoretski tekst i većina današnjih egzegeta. Palestina se nalazi između obale Sredozemnog Mora sa zapadne strane, i obala Mrtvog Mora, Jordana i Tiberijadskog jezera s istočne strane. Otud prevod sv. Jeronima i Sed. po smislu.

»Baštine kraljeva«. Doslovno bi bilo: »kraljeve.« Ali se kraljevi ne dijele nego njihove zemlje ili njihove baštine.

TUMAČENJE

Psalmlista donosi odlomak iz neke junačke pjesme iz doba Sudaca, kad su ostaci raznih poganskih naroda u Palestini združeni s kraljevima susjednih zemalja vodili ogorčene borbe da istjeraju Israelce iz obećane zemlje. U tom se odlomku prikazuje prizor prije borbe: razni se kraljevi dogovaraju kako će napasti Israela, a njihove kraljice već sanjaju o bogatom plijenu, koji će njihovi muževi donijeti sa bojišta.

No sada Bog postavlja pitanje: Da li će to zbilja biti kako oni misle? I odgovara: Ne! Israelski narod će ostati u zemlji, koju sam mu u dio poklonio, kao prekrasna golubica u svom vlastitom gnijezdu. Pače ću mu još nadodati i zemlje poraženih krajeva, pa će se naći u mnogo boljem položaju nego li je bio dosada; kao što bi, prema pjesničkoj mogućnosti, golubica mogla postati bjelja negoli je bila.

4. Današnji Hebr. tekst, masora, ima hamebasserôt (nom.), ali su Sed. i sv. Jeronim čitali lamebasserôt (dat.).

16. »Gora je Božja puna obilja, visoka i puna obilja.« 17. »Zašto se hoćete takmičiti, visoke gore,⁵ s gorom, koju odabra Bog za svoje boravište? ta Yahvé će tu stanovati do vijeka!«

18. »Kola su Božja praćena mirijađama, tisućama prepunih plijenom, Gospodin je među njima na Sionu, u svetištu. 19. »Popeo si se gore do vrha, zarobio si ljude i primio si ih na dar, čak i one, koji nijesu mogli vjerovati da će jednog dana tu boraviti Yahvé Bog.«

FILOLOSKE BILJESKE

»Gora je Božja« puna bilja. »Današnji egzegete prevode redovito: »Bašanska je gora Božja gora«, tj. silno visoka, naime, uzimaju riječ bašan kao vlastitu imenicu. Ali ta riječ ima i svoje obično značenje, pun obilja, (sv. Jeronim: pinguis). Sa stariim prevoditeljima ja sam je uzeo u ovom smislu, jer držim da tako odgovara mnogo bolje misli Psalmiste: On ovdje uzvisuje brdo Sion, jer se na njemu nalazi svetište Božje.

»Kola su Božja praćena mirijađama., tisućama prepunih plijenom.« Današnji egzegete, oslanjajući se na masoretski tekst, misle da se ima prevesti: mnogobrojnim tisućama (doslovno: tisućama više puta ponovljenim). Sv. Jeronim naprotiv prevodi: »Milia abundantium«, a Sed. u istom smislu: »Milia laetantium«, jer su ratnici puni plijena također i vrlo veseli. To znači da su oni u svome tekstu na mjesto šin'an čitali ša'anan. Ja sam u prevodu usvojio njihov tekst.

»Gospodin je među njima, na Sionu, u svetištu.« Zaprav u masoretskom tekstu i u svim starim prevodima stoji na Sinaju mjesto na Sionu. Ali sam ja uzeo da je to jedna pogreška prepisivača tokom stoljeća, jer se ovdje radi o osvajanju Jebusejske tvrđave i ne može biti govora o Sinaju.

TUMAČENJE

Psalmista opisuje osvajanje jake Jebusejske tvrđave na Sionu za vrijeme Davida, i to osvajanje pripisuje Bogu. On se je stavio na čelo svojih nebrojenih vidljivih i nevidljivih četa, osvojio je tvrđavu i zarobio njezine branitelje, koje je kasnije dobio na dar, jer su Mu morali služiti u njegovom svetištu ma da nisu mogli ni pomisliti da će Yahvé sebi napraviti svetište od njihove neosvojive tvrđave. —

Sv. Pavao navodi 19. stih ali ga nešto preinačuje: »Uzašao je na visinu, odvede zarobljene i dade dare ljudima« (Ef. 4, 8). Sv. Pavao kaže da je Krist poklonio svoj dar ljudima, dok Psalmista kaže da je Gospodin primio ljude za svoj plijen. Ovo prividno protuslovlje bi se dalo riješiti na slijedeći način: Gospodin je zarobio Jebuseje i prisilio ih je da Mu služe u njegovom svetištu. No On time nije njih ponizio nego ih je pače oplemenio. Na isti način i Krist u prenesenom, tipičnom smislu učinio je svojim robovima ljude, koje je On đavlu oteo, i time ih je oplemenio, obdario, jer im je time poklonio milost Božju i slobodu djece Božje.

5. Takmičenja okolnih visokih gora s gorom Gospodnjom, o kojem govori Psalmista, moći će se lako shvatiti, ako se uzme u obzir da su se na tim visokim gorama nalazili hramovi bogova pojedinih poganskih naroda.

20. »Neka je blagoslovljen Gospodin svakog dana, nosi nas (na svojim ramenima) Bog naš Spas!« 21. »Bog naš je Spasitelj, a sam Jahvé Gospodin izbavlja od smrti!«

22. »Uprav će Bog satrti glavu neprijateljima svojim, vlasnato tjeme onima, koji Ga vrijeđaju.«

23. »Rekao je Gospodin: »Sa Bašana ću ih natjerati u bijeg, natjerati ću ih u bijeg sa samih dubina morskih!« 24. Tvoja će noga gaziti u krvi, pasji jezik tvojih neprijatelja (primit će plaću) od Njega.«

FILOLOSKE BILJESKE

»Nosi nas na svojim ramenima.« To je pravi smisao glagola *amas*. Psalmista predstavlja sebi Boga kako nosi svoj narod kao malo dijete na svojim ramenima kroz pogibelji rata do pobjede. Zato Ga i nazivlje Bogom-Spasom!

»Vlasnato tjeme onima, koji Ga vrijeđaju.« Doslovno: onima, koji se stalno ogrješuju (ambulant, hodaju, tj. imaju stalnu naviku) o Boga Israelova, omalovažavajući Ga i nazivajući Ga prezirnim imenima. Za ove uvrede tvrdi Psalmista u 24. stihu da potječu od pasjeg jezika neprijatelja Božjih i Davidovih.

»Uprav će Bog satrti glavu« U izvorniku je glagol *mahas*, koji znači: razbiti (sv. Jeronim prevodi: *confringet*). Ali budući da Psalmista dozivlje u pamet stari običaj, po kojemu bi se zarobljeni neprijatelji poredali po zemlji a tada bi pobjednik prešao preko njih s ratnim kolima i doslovno bi ih satro, stavio sam glagol *satrti* koji u ovom slučaju izrazuje bolje misao Psalmiste.

»Pasji jezik tvojih neprijatelja (primit će plaću) od Njega. »Današnji egzegete prevode redom: »Jezik će tvojih pasa imati svoj dio«, tj. lizat će njihovu krv. No tada zadnju riječ stiha minnehu izvornog teksta, koju su inače svojim tekstovima na taj način čitali i svi stari prevoditelji, valja preinačiti u *mana(h)*. Radi s dakle o nagađanju a ne o stalnoj stvari.

TUMAČENJE

Poslije negoli je u stihovima 17—19. spomenuo osvajanje Jebusejske tvrđave, Psalmista sada u ovim stihovima pripovijeda ukratko Davidove ratne pothvate. Ratni pohod Davidov bi se vazda započeo sa sazivom Boga za sretan ishod pothvata, kako se to opisuje opširnije u Psalmima 19. i 20. (20 i 21) Psalmista donosi po svoj prilici jedan takav zaziv. Prvi bi kor pjevao: »Neka je blagoslovljen Gospodin svakog dana! Nosi nas na svojim ramenima Bog, naš Spas!« A drugi bi kor odgovarao: »Bog naš je Bog Spasitelj, a sam Jahvé Gospodin izbavlja od smrti!« Zatim Psalmista tvrdi, da će Bog doista poraziti neprijatelje, pače donosi riječi, kojima se Bog obvezuje, da će čak i

6) »Sa Bašana ću ih natjerati u bijeg, natjerati ću ih u bijeg za samih dubina morskih!« Današnji egzegete prevode redovito: »Dovesti ću ih (Israelce) iz Bašana, dovesti ću ih iz morskih dubina!« No gledajući na kontekst ovaj se prevod ne može odobriti. U st. 22. u stihovima 23. 24. sam Bog uzima riječ i opisuje kako će satrti neprijatelje svoje i svoga naroda, i bilo bi nelogično, kad bi Psalmista opisivao uništenja neprijatelja prekinuo i raspolovio tvrdnjom, da će Bog izbaviti zarobljene Israelce, o kojima uopće nije bilo govora. S druge strane ovaj prevod nije jedini opravdan s fiziološke strane, jer bilo u latinskom prevodu sv. Jeronima »convertam« može značiti »povratit ću«, ali i »convertam in fugam«, »natjerati ću u bijeg«, a i u Hebr. tekstu glagol *hásib* u oblik u *hipil* može značiti nekome omogućiti da se povraća, ali također i nekoga natjerati u bijeg.

na Bašanskim visinama i u dubinama morskim ušančene neprijatelje istrijebiti i da će od njih napraviti strahoviti pokolj, da vide o koga su se oni tako bahato ogriješili.

St. 25—28.

25. »Vidješe puteve tvoje, Bože, puteve Boga moga i Kralja moga u svetištu.
26. Pjevači idahu ispred onih, koji su svirali i pjevali okruženi djevojkama, koje su udarale u bubnjiće.« 27. »U skupovima blagoslivljate Boga Gospodina svi vi, koji potječete od Israela: Tu je Benjamin najmlađi, koji ih sve obuzdava: prvaci Judini u svome grimizu,⁷ prvaci Zabulonovi, prvaci Neftalijevi.«

FILOLOŠKE BILJEŠKE

»Vidješe puteve tvoje, Bože!« Ne radi se samo o jednom putu, tj. o prenosu kovčega zavjetnog iz kuće Obededomove na brdo Sion, već o putevima, tj. o svim zgodama izabranog naroda, kroz koje je prošao Bog prisutan u kovčegu zavjetnome da može konačno prispjeti na svoje zadnje boravište, na brdo Sion. Da ih mogu dostojno opjevati pjevači ih imaju sada sve pred očima.

»Pjevači idahu napred...« Radi se o izabranim pjevačima hrama, koji su predvodili pjevanje cijeloga naroda, ali koji su također u solo pjevanju isticali posebno velika djela, koja je Bog učinio za svoj narod.

»U skupovima.« Svako je pleme moralo nastupiti u svom vlastitom skupu.

»Koji ih sve obuzdava.« Iako najmanje pleme, ipak je zavlдало svim ostalim plemenima pod Saulom.

TUMAČENJE

Poslije negoli je izbrojio sva glavna djela i čudesa Božja od izlaska iz Egipta do osvajanja Jebusejske tvrđave, Psalmista opisuje sada zahvalno slavlje Israelskog naroda prema svome Bogu: uz sudjelovanje svih dvanaest plemena Israelovih Bog je svečano ustoličen u svome svetištu na Sionu. On je to potpunim pravom zaslužio jer je On pravi Pobjeditelj i Ostvaritelj Israelskog kraljevstva.

St. 29—30.

29. »Bog tvoj ima dati nalog da ti budeš jak!« »Učvrsti, Bože, ovo, što si ostvario u našu korist, 30. iz hrama svoga, koji se nalazi u Jerusalemu.«

FILOLOŠKE BILJEŠKE

»Bog tvoj ima dati nalog.« — Doslovno: Bog tvoj je dao nalog. No ovaj qatal se nema shvatiti kao prošla radnja, kao da je Bog samo nekada naredio da Israel bude jak, već u smislu, da je jakost Israelskog naroda ovisna jedino o Bogu i u prošlosti i u budućnosti.

TUMAČENJE

Psalmista dozivlje u pamet Israelskom narodu, da će jedino Bog, koji je ostvario Israelsko kraljevstvo, to kraljevstvo moći i sačuvati. — Izgleda da su

7) »Prvaci Judini u svome grimizu. Današnji egzegete prevode: »Prvaci Judini sa svojim četama« ili »Prvaci Judini, glavniiji njihov«. Ovaj se drugi prevod oslanja na Sed., koji prevode: »Princ pes Juda, duces eorum«. Ali izgleda da su Sed. išli za smislom riječi grimiz: oblače se u grimiz samo ugledniji u plemenu. Prema tome bi i oni bili čitali u svome izvorniku beriqmatam kao i svr Jeronim. — »Sa svjoim četama« je prevod današnjeg mas. teksta (be) rigmatam.

i ove stihove pjevala dva kora. Prvi kor je pjevao: »Bog tvoj ima dati nalog da ti budeš jak!« A drugi je prihvaćao: »Učvrsti, Bože, ovo što si ostvario u našu korist iz hrama svoga, koji se nalazi u Jerusalemu.«

St. 31—32.

31. *»Ukori zvijer šaša, savez mogućnika sastavljen od telaca raznih naroda, koji se bacaju nogama protiv kola od srebra; razaspi narode, koji vole ratove!«*
30b. *»Tebi imaju kraljevi prinositi darove!«* 32. *»Neka se požure sa svojim prinosima oni iz Egipta, neka Etiopija pruži čim prije svoju ruku Bogu!«*

FILOLOŠKE BILJEŠKE

»Koji se bacaju nogama protiv kola od srebra.« Radi se o stihu, koji ni po pouzdanosti teksta a ni po značenju riječi nije stalan, pa ga zato razni prevoditelji prevode i tumače na vrlo različite načine. Ja sam usvojio prevod sv. Jeronima, koji se strogo drži teksta a daje i dobar smisao. Razne poglavice ratobornih poganskih plemena Psalmista uspoređuje sa upregnutim neukroćenim telcima, koji se bacaju nogama protiv srebrnih kola, da pokaže njihovu neukrotivu moć, jer žele neprestano ratovati; i njihovo bogatstvo, s kojim se oni bahato razbacuju. Sed. prevode: »Ut excludant eos, qui probati sunt argento«, da bi (bacajući se nogama) udaljili one, koje novac odabire, tj. plaćeničke čete. Taj savez neukroćenih plemena jest ta divlja zvijer, koju će Bog suzbijati zadavajući joj strah svojom moći.

»Tebi imaju kraljevi prinositi darove!« — Doslovno: »Tebi će kraljevi prenositi darove!« Ali se i ovaj *yiqṭōl* ima shvatiti kao i *qātol* iz 29. stiha. — Prenio sam ovdje, t. j. premjestio sam za jedan stih, ove riječi iz stiha 30. jer im je ovdje mjesto prema logičnoj vezi.

TUMAČENJE

U st. 29—30a. Psalmista je upravo Bogu molitvu, da sačuva već stečeno kraljevstvo. A sada nabraja ono, što bi Bog morao učiniti da se može sačuvati to kraljevstvo: onemogućiti svojom moći ratoborne narode da napadaju dalje Israela, a jake narode, kao što su Egipat i Etiopija, navesti, da iz straha pred silom Božjom sklope mir i savez sa Israelom.

St. 33—36.

33. *»Kraljevstva zemlje pjevajte Bogu, svirajte i pjevajte Gospodinu, 34. Onome, koji se vozi na svojim bojnim kolima po najvišim nebeskim visinama već od početka: Eto je zaorio svojim jakim ratnim poklicima: 35. Priznajte moć Božju nad Israelom!«*
»Veličina njegova i moć njegova seže do oblaka: zadaje strah Bog iz svoga svetišta.«

FILOLOŠKE BILJEŠKE

»Kraljevstva zemlje pjevajte Bogu.« Psalmista ne misli ovdje na kraljevstva svijeta, već na pojedina područja raznih plemena Israelovih, a zemlja je ovdje Palestina. On se sada obraća ponovo Israelcima, kojima se je obratio i u prvim stihovima Psalma, da ih ponovno potakne, da slave svoga Boga, čiju je moć u ratovima svoga naroda tako zanosno opisao.

»Onome, koji se vozi na svojim bojnim kolima po najvišim nebeskim visinama već od početka.« U Hebr. tekstu: imamo *larôkêb* kao i u 5. st. te vrijedi ono što sam tu zabilježio. — »Već od početka«, Hebr. *qedem*, sv.

Jeronim prevodi: »A principio«. Može značiti da se je Bog kao nepobjedivi ratnik stavio na stranu svoga naroda od samog početka njegovih ratnih pothvata, t. j. kad je počeo da nastupa kao posebna narodna cjelina svojim izlaskom iz Egipta, i to Psalmista evocira kao u jednoj viziji. Ili bi moglo značiti da je Bog od vječnosti nepobjedivi ratnik, kako misle oni, koji prevode: »Po najvišim vječnim nebeskim visinama«. Sed. su preveli: »Ab oriente«, s istočne strane, kao što su u 5. st. preveli »sa zapadne strane«. Prema njihovom shvaćanju Bog se diže na svojim bojnim kolima s istoka i zapada Palestine, da uspostavi mir na svim njezinim granicama.

»Veličina njegova i moć njegova seže do oblaka: zadaje strah Bog iz svoga svetišta!« Ovim riječima je Israelski narod imao odati počast »strahovitoj moći Božjoj, kakva se je ona očitovala u njegovoj vlastitoj povijesti, na taj se način odazvati pozivu Psalmiste, koji ih je u prednjem stihu potaknuo da pjevaju Bogu i priznaju njegovu moć nad Israelom.

TUMAČENJE

Kao zaključak Psalmista iznosi pouku, koju daje dosadašnja povijest izabranog naroda: Bog je pokazao svoju neosporivu moć nad svim narodima i nad svim krivim bogovima braneći svoj narod. Prema tome Israelci moraju u Njega vjerovati i Njega neprestano štovati.

St. 36u. »*Uprav će Bog Israelov dati moć i hrabrost svome narodu!*«

Po svoj prilici ove je riječi nadodao neki kasniji sakupljač Psalama a po smislu se nadovezuju na njegov zaključak.

»*Blagoslovljen Bog!*«

I ove su riječi nadodane kasnije kao jedan pobožni uzdah, koji može pristajati vrlo dobro uz smisao i značenje Psalma.

.....

Kako se vidi iz same analize Psalam slavi moć Božju, i nastoji potaknuti Israelce da priznaju tu moć i da zato slave i štiju Boga. Ali je Psalam također usko povezan s povjesnim činjenicama Israelskog naroda, a i sama povjesna činjenica ustoličenja Božjega prigodom prenosa kovčega zavjetnog na brdo Sion vrlo zgodno pristaje cijelom sadržaju, pače mu daje posebno značenje.